

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes küldemények, kéziratok, előfize-
részek és hirdetési díjak küldendők.

A debreceni egyetem ügye.

A debreceni állami egyetem felállítási tervével egészen lekerült a napirendről a református vagy debreceni városi egyetem gondolata. A napokban azonban ismét felmerült a régi ideál és úgy a fővárosi, mint a helyi lapokban több híradás látott ide vonatkozólag napvilágot. Lehetséges volna a visszatérés?

Pro et contra sok bölcs dolgot olvastam kevésbé bölcs dolgokkal elegyesen idevonatkozólag; de még tulajdonképpen a dolog mélyére ható, komoly alapon álló munkálat nem került szemem elé. Mindenképpen kívánatos pedig többet tudni a dolog felől. Lehetséges-e és ha igen, kívánatos-e a felekezeti egyetem megvalósítása? és a többi.

Aki e kérdésben lelkiismeretesen állást akar foglalni, annak nem csak a mai helyzetet kell mérlegelnie, hanem vissza kell pillantania a múltba és a jövőben is mérlegelnie kell mindent a legrosszabb eshetőségtől a legjobbig.

Állami vagy felekezeti egyetemet kell-e felállítanunk? ez volt a legelső kérdés!

E kérdést fel lehet fogni az egyház, az állam és az államtól elválasztható közműveltség és közérkölc szempontjából.

Az egyházat illetőleg kétféle szempont merülhet fel. Az egyik kiindulási pontja az, hogy feláldozhatja-e az egyház egy hosszú, dicsőséges múltra visszatekintő intézményét, erősségét? E kérdésre egyházkerületünk nemesen lemondó, a jövőben a kelleténél is jobban bízó határozatával adta meg a feleletet. A hiv. kereten kívül álló ember szempontja az lehet, hogy vajjon a református egyház, avagy az állam kezében biztosabb-e az egyetem sorsa és felsőbb oktatásügyünk.

Ezen kívül álló, mondjuk világi emberek, a város vezetői tehát egyfelől anyagi, másfelől pedig kulturális szempontokból mérlegelték a helyzetet. Az állam erejében, melynek nem csekély áldozattal segítségére siettek, több biztosítékot találtak — és túlzott liberális felfogással s csak egyházunk és oktatásügyünk

mai, mélyen lesülyedt színvonalát tekintve, az utóbbi ideális szempontból is.

Az anyagi ügyekre később térek vissza, itt csak elvi szempontból hangsúlyozom, hogy az utóbb említett felfogás nem helyes. Az lehetséges, hogy e pillanatban a liberalismus, — mely szélsőségeivel önmagának annyiszor megásta sírját, — a felekezeti egyetemek ellen vezet, de egyet fordul az idő kereke s talán ugyanazon liberalismus visszasírja a debreceni református főiskolát!

Hogy a református egyházkerület mai színvonalán nem biztosítja a nevelésügyet úgy, mint az állam, erre a gyakran hangoztatott szempontokra is megtaláljuk a komoly ellenvetést. Ma már átment a köztudatba, hogy a történelem változásait a korszellem változása okozza. Vannak korok, melyek a kálvinizmus szellemének felelnek meg és ilyenkor uralkodik a kálvinizmus, minden jó és dicső, ami kálvinista, avagy protestáns — és vagyon megfordítva is. Ma éppen az utóbbi eset forog fenn. Minthogy azonban az egyetem ügye nem a ma, hanem a holnap, a messzi jövő ügye, mielőtt e kérdésben kimondjuk véleményünket, alaposan meg kell gondolnunk, hogy volt és bizonyosan lesz a kálvinista egyház, illetve iskolák szellemi színvonala magasabb is. Magasabb nem csak a katolikus, hanem az állami iskoláknál is. Hiszen még (bár kevés ember tudja) emlékeztünkben van, hogy az állam tanterveit mintegy lemásolta a debreceni iskola oktatási tervezeteiből. Éppen főiskolánk nagy múltjával lehet megeáfolni azokat, akik a felekezeti egyetem színvonalát féltik, annak papi vezetés alatti elposványosodását emlegetik. Akik ettől tartanak, azokat meg lehet nyugtatni külföldi példákkal is. Az egyetem különben is más szervezetet, nagyobb autonóm jogokat nyerne, mint a mai akadémiák.

Ha az állam szempontjából nézzük az ügyet, csak csodálkozunk lehet azon, hogy az állam ragaszkodik főiskolánk átvételéhez. Az állam, amennyiben az oktatásügy fölött ügyis ellenőrzési joga van, az egész ügyet csak anyagi szempontból nézhetné. Alapelv, hogy a mi társadalmunk mindent az államtól várván

és kérvén, ahol a társadalom saját erejéből és áldozatkészségéből akar valamit létrehozni, azt — ha csak nem közrend ellenes dolog, — engedni, sőt támogatni kell. És mit látunk ezzel szemben: az állam igen kegyesen átveszi az egyetem alakításának és fenntartásának a helyi tényezők támogatása mellett is óriási áldozattal járó feladatát. Talán attól akar megóvni bennünket, hogy a felekezeti egyetem érdekében ne feszítsük meg a végletekig áldozatkészségünket, avagy talán közrendellenes a református felekezeti egyetem terve? De hiszen akkor nem lenne ez törvényben biztosított jogunk!

Bizonyos, hogy sem egyik, sem másik, hanem valami rejtett, harmadik cél vezette a kormányt. A pozsonyi fejlemények nélkül is könnyű kitalálni, hogy mi ez; de mivel itt csak matematikailag bizonyos igazságokról esvegünk, a még oly biztos következtetéseknek sem adhatunk hangot.

E helyett a tételünkben hangoztatott harmadik szempontot tesszük vizsgálat szempontjává.

Nevezetesen a közerkölcs és közművelődés szempontjából az állami, vagy református felekezeti egyetem-e az üdvösebb.

E kérdésre már részben megfeleltünk. Itt csak azt kell hangsúlyoznunk, hogy hazánkban eddig a társadalom erőteljesebb munkája hiányában két számottevő, hathatós erkölmérő volt: az állam és az

autonom református egyház. Az állam, amely azzal segíti ki az autonómiát nélkülöző, hatalmas római kath. egyházat, hogy önmagát teszi katolikus színezetűvé és dicső múltjánál, áldozatkészségénél és megalkuvást nem ismerő elveinél fogva a mi egyházunk. Egyházunknak pedig legfontosabb iskolája a debreceni volt. Ha ez állami egyetemmé alakul, azt jelenti, hogy egyházunk feladta leghatalmasabb várát. Ezután itt miniszteri rendeletek szabnak irányt, eltűnik innen a második erkölmérő, az állammal szemben önálló irányú oktatás; ellenben a debreceni egyetem hamisan hangoztatott protestáns színezete ide vonja protestáns ifjúságunkat, és míg itten magukba szívják az uniformizált, államosított szellemet, elsenyvednek a többi református főiskoláink is.

Marad tehát hazánkban egyetlen nemzeti oktatási irány, egyetlen erkölmérő.

Ne hozzon ide a kormány katolikus, illetve klerikális tanárokat, csak épen uniformizálja a debreceni egyetemet a többivel, már ezzel is rengeteget veszít a református egyház és még többet a közszellem. Felsőbb közoktatásügyünkben egyetlen erő, versenytárs nélkül fog működni! Mélyebben gondolkozó emberek, ha még erre nem gondoltak, megértik, hogy mit jelent ez.

Ezen rövid vázlatból kiderül, hogy a református

TÁRCZA.

Zengő falak.

A nagykikindai ref. templom fölszentelésére irta: MARJAY GÉZA hmvásárhelyi ref. segédlelkész; elbadta dr. Eördög Árpád szegedi kir. ügyész.

Im áll a templom... vasszilárd alapja:

A hit, reménység és a szeretet!...

Az avató perc templommá avatja

Az összeforrott testvér-szíveket.

Im áll a templom... egyszerű, szegényes,

Nincs rajta semmi dísz és semmi pompa

És mégis mily csodás, isteni fény ez.

Mely itten ég lángolva és lobogva!

Im áll a templom: — zajgó tengerárban

Hányt-vert ulasnak csöndes kis sziget.

Harangja zúg, az ajtai kitértan:

Megenyhülésre hívják a szívet.

Ott künn az élet tombol, zúg zajongva,

Itt benn megejtő, néma csend fogad.

Künn a kacaj is mintha sírás volna,

Itt benn a köny is boldogságot ad!

Im áll a templom — s míg benn összeforva

Az Úrhoz feldobog ezernyi szív:

Ott künn az ellen fegyverét koholja

S az új vár ellen bős csatára hív.

Ami gonosz van ezen a világon,

Ádáz haragban mind fegyvert ragad...

Erős legyen a vár, amely megálljon,

Ha rászakad a szennyes áradat!

Sötét gomolyban jönnek már előre,

Nyomukban mérges párákód lebeg.

Amerre jönnek, kapnak új erőre,

Rabságba ejtve gyöngé lelkeket...

A Gyűlölet a Bosszút karbafojja...

Irigység, Önzés nyomukban halad...

Paráznaság rút álarcát ledobva...

Büszkén vezérlik a sötét hadat.

Ott távolabb — ki is lehetne más —

Nagy pöffeszkedve a Gög lépeget...

A vak Tagadás... nyomában a Tudás:

— Világtalant szánandó vak vezet! —

Utánok tenger bűn és szenvedély...

Őrütl zsvájban összefognak ott.

Vad ordításuk viharral felér:

„Pusztuljon el, mit nem a föld adott!”

felekezeti iskoláról való lemondás és a debreceni állami egyetem felállítására nem lehet kedves a jól felfogott liberalizmus előtt sem, de egyenesen káros az egyházra, anyagilag, szellemileg és erkölcsileg az országra nézve is.

Vannak, akik mindezt talán acceptálják, de azt mondják, hogy honnan venné egyházkerületünk az anyagi erőt az egyetem felállítására?

E sorok írója, a ki elfogulatlanul beszél, amidőn e kérdésre egy másik kérdéssel felel: okvetetlen fel kell e pillanatban állítani (ha arra nem találunk most fedezetet) az egyetemet?

De megszólal most Debrecen sz. kir. városa. Neki kell az egyetem! Kell, mert anyagi hasznot jelent a jövőben, kell, mert dicsőséges dolog egyetemi városnak lenni!

Ezekre azonban alapos feleletünk van. Bár kezdetül elvi ellenségei voltunk annak, hogy főiskolánkat átadjuk az államnak, de addig, amíg nem láttuk tisztán, hogy Pozsonyban is egyetem lesz és hogy Pozsonyt a kormány mily kedvezményekben részesíti, azzal szemben a debreceni városi és egyházkerületi intéző körökkel mily ridegen és mostohán bánik, addig — legalább is — nem vittük nyilvánosság elé nézetünket.

Mindenki visszaemlékezhetik, hogy amikor a tárgyalások megkezdődtek, *harmadik egyetemről volt*

szó; Debrecen városa és egyházkerületünk a *harmadik egyetemet* kérte. Szintén tudja mindenki, hogy mily meglepetést okozott, midőn a kevés áldozatot hozó Pozsony egy jól scenirozott, könnyektől csepegő jelenet alkalmával határozott ígéretet nyert arra, hogy szintén egyetemet kap.

A debreceni és pozsonyi deputáció fogadtatása közötti különbség már előre vetette a jövő keserűségének árnyékát, világosan mutatta, hogy Debrecennek a mostoha gyermek szerepe jutott.

Azóta sok hitegetéssel sok idő telt el. Jellemző a viszonyokra, hogy egyházkerületi elnökségünk, tudomásom szerint, még a mai napig sem kapott határozott választ, hogy a kormány mikor kegyeskedik főiskoláját átvenni. Pedig ez iránt ugyancsak joga, sőt kötelessége érdeklődni, mint iskola-fentartó testületnek. A kormánynak pedig szintén kötelessége volna a kertelés nélküli, őszinte felvilágosítás megadása.

A legutóbbi küldöttség egyetlen pozitív, de nagyon is meglepő választ nyert: a debreceni és pozsonyi egyetem között erkölcsi junctum van; tehát a kettőt egyszerre állítják fel.

Mit jelent ez Debrecenre nézve? A lehető legnagyobb anyagi kárt. Hogy már most be kell szálítania az öt millió koronát, — hogy ez a nem csekély összeg az államnak, illetve Pozsonynak, egyelőre

*És áll a templom büszkén, ingatlan.
Körötte zúg a támadások árja.
A jegyver éle róla mind lepattan
S az ostromot büszkén, nyugodtan állja.
Őrült dühében tombol a vad horda...
S egyszerre csak — ki látott ily csodát? —
Villámsújtottan hullanak a porba
S a légen döngő zúgás reszket át.*

*Megreszketnek az új templomfalak.
Zengő szájja lesz minden csöppnyi kő
S a nagy zúgásból, ime — hallga csak! —
Főnséges himnusz hangja zeng elő:
„Csak jöjjetek hát ellenem, ti gyöngék,
Sötét pokolnak minden fajzati.
Zúdítsátok a gyűlölet göröngyét:
Falaimról mind le fog hullani.*

*Amíg egy szívben él a Szeretet
— Büntmegbocsátó égi érzelem —
S az irgalom szárit fel könyeket:
Hiába gyűlölködtek ellenem!
Míg lesz szív, mely örül más örömeinek
S a szenvedővel együtt sirni tud:
Az Úr nagyságát zengi itt az ének
És minden ármány sápadtan kifut!*

*Míg lesz egy szív, amely magába szállva,
Könnyezve bánja ő nagy bűneit
S míg önmagát a porig megalázza,
Bocsánatot és új erőt nyer itt;
Míg lesz egy vérző, bánat-dúlta lélek,
Amely itt enyhet és vigaszt talál:
— Hozsánna a Szeretet Istenének! —
Nem győz meg engem a Bűn s a Halál!*

*S ha itt a földön a szent tűz kiégne
S az Úrért egy szív sem dobogna már,
Ő akkor is örökre fényben élne,
Csak az emberre szállna a halál.
S a kővé vált emberszívek helyébe
E holt kövek változnának szivekké
S úgy zengenék a végtelen nagy éjbe:
„Hozsánna Néki most és mindörökké!”*

*Hozsánna! zendüljön meg hát az ének
S a Mindenség örök, nagy Istenének
Szent tűz lobogjon minden szívbe' fel.
Zengő templommá legyen a kebel!*

viszontszolgáltatás nélkül kamatozik. — hogy a megajánlott telkeket már most át kell adni, az még semmiség.

Itt átmeneti állapotban senyved a főiskola és senyved különösen a legátmenetibb bölcsészeti kar. A tanárok unják meg legelőbb ezt az állapotot; aki teheti, gondoskodik arról, hogy jövőjét másutt biztosítsa.

Pedig az egyetemek hire, népessége a tanároktól függ.

Nálunk pedig e téren meglehetősen nagy hiány van.

Mit jelent az, hogy a kedves Pozsony és a mostoha Debrecen egyszerre kap egyetemet? Azt, hogy a kiválóbb tanárokat Pozsony kapja részint a kormány kedvezéséből, részint pedig azért, mert Pozsonyba kedvező fekvése és más jeles tulajdonságai miatt szívesebben is megy, aki teheti.

Már ebből megjósolható, hogy a debreceni egyetem még színvonalát tekintve is, *negyedik* egyetem lesz, oly kevés hallgatóval, hogy abból ugyan Debrecen sz. kir. város böles tanácsa ne várja befektetésének kamatait, és ne várjon dicsőséget se! Lesz itt egy kis, nyomorék, zugegyetem.

De még a kultuszminiszter úr azon kijelentése, hogy erkölesi junctum van a két egyetem között, más kérdésekkel is kapcsolatban van.

Nem szabad elfelednünk, hogy az egyetemi törvény szerint az egyetemeket successive kell felállítani 1921-ig.

Pozsonyban az állam tabula rasát csinál; felüggeszti, avagy áthelyezi saját akadémiáját, rendelkezési állományba helyezi a tanárokat, tehát úgy mondhatjuk, semmiből csinál egyetemet. Itt Debrecenben ellenben két teljes (a jogi és theologiai) és egy csonka kar van. Ez utóbbin csak néhány tanszéket kellene szervezni és már is kész az — ha nem is teljes — egyetem. A kormány most majd hozzá kezd a *successiv* munkához, a debreceni pénzt is fordítja Pozsonyra, ahol építtetni és sok tanszéket szervezni kell, míg successive oda fejleszt, ahol most a mi akadémiánk áll, hogy aztán az erkölesi junctum elve szerint valamikor 1920-ban egy művészi kézmozdulattal teljessé tehesse egyszerre mindkettőt. Ez idő alatt a debreceni öt millió koronából még a kamatok kamatja sem hull vissza. Veszit tehát mindjárt kamatban legkevesebb 2½ millió koronát.

De mit beszélünk öt, illetve 7½ millió koronáról? Ez még csekélység ahhoz képest, amibe a városnak az egyetem kerül!

Mert a város megépítteti a jobb jövő reményében a klinikákat, ha jól tudom három millió koronáért.

Átad a Nagyerdőből 80 kat. holdat, oda kivezeti a villamost, útát építtet, vízvezetékéről, csatornázásról, világításról gondoskodik, a bent építendő aulához

hozzájárul, sőt majd e miatt a rendőrségi létszámot is szépen szaporítja. Nem akarok sokat mondani, de ez is felér öt millió koronával.

Áldoz tehát a város az állami egyetemért legkevesebb 15½ millió koronát.

És mit nyer ezzel szemben. Egy mesterségesen összezsugorított, készakarva elnyomított, negyedrendű egyetemecskét — néhány száz, ide kényszerített, szegény, tandij- és tápdijmentes hallgatóval — s nagy falakat az erdő árnyai között. Még az az elégtétel sem lesz meg 15 és fél milliónyi hozzájárulásért, hogy legalább a város fejlődött.

Nem fejlődött, hanem romlott, mert hiszen Debrecennek amúgy is az az átka, hogy igen nagy területen fekszik. E nagy területet kellően adminisztrálni, modern városhoz illően fenntartani nem képes. A klinikákkal együtt majd 110 kat. holddal nő a belterület gondja és költsége.

Mit kellek tehát cselekedni?

Vissza kell utasítani az állami egyetemet és a meglévő református főiskolát, amely a városé is, ki kell fejleszteni felekezeti, esetleg felekezeti és városi egyetemmé.

A legutóbbi audencia alkalmával az egyházkerület küldöttségének volt alkalma néminemű számvetéseket is hallani.

E szerint a két egyetem évenként 720 ezer koronára tarthat számot.

Feltéve, hogy ezt az összeget testvériesen osztják meg, a debreceni egyetemre akkor is csak évi 360,000 korona jut.

Ezért az évi 360,000 koronáért, — egy nem is tál, hanem tányér lencséért — adjuk oda főiskolánkat s engedjük, hogy az állam ide egy oly negyedrendű, gyöngye egyetemet csináljon, amelynél gyengébbet már el sem tudunk képzelni!?

Hiszen azt a 360,000 koronát, ha egyetértünk, össze tudjuk hozni azonnal, sőt mi több, jóakarattal még a jövő évre kiegészíthetjük a csonka bölcsészeti kart.

Nem kell ide semmi egyéb, csak a város vezetősége ne legyen olyan határtalanul és pazarul nagylelkű! Ne áldozzon 15½ millió koronát az állami egyetemért, amikor 7 millió koronával, avagy annak biztosított évi 5% kamatjával hozzájárulhat ahhoz, hogy a mostani akadémia azonnal egyetemmé fejlessztesse.

A többi áldozat már az egyházkerület dolga!

Az érdeklődőknek hajlandó vagyok részletes számítással és költségvetéssel szolgálni

Ha felszólalásomnak hatása lenne az egyházkerület és a város intéző köreire, itt a város központjában, a múlt szellemének megsértése és meghamisítása nélkül, régi kollégiumunkból nőne ki az új egyetem. —

Megelőzné a pozsonyit, megnyerné és meg is tartaná a kiválóbb tanárokat, mert legalább is a református vallásúakat ide kötné egyházunk szeretete, az a meggyőződés, hogy eszméikért, meggyőződésükért csak itt élhetnek igazán.

Fejtegetéséből kitűnik, hogy csak mi saját erőnkben csinálhatjuk meg a *harmadik* egyetemet, mert az állam nekünk csak negyediket ad.

Felekezeti egyetem lesz, de ne féljenek az úgynevezett szabadelvűek, eljőhet az az idő, mikor ez lesz a szabadelvűség mentsvára, mikor ide menekülnek a szabadelvű tanárok és hallgatóik.

Mert ha nem ide, hát hová? **Szabadóbbász.**

A pozsonyi egyetem elhelyezése.*

Hazánk nyugati részének kulturális fejlődése szempontjából a közvélemény örömmel üdvözölte a kormány abbéli elhatározását, hogy Pozsonyban, e különben is régi kulturvárosban, amelyhez a magyar kultúrának számos nagy emléke fűződik, egyetemet állít. Maga Pozsony városa a legnagyobb áldozatkészséget tanusította és tanusítja, hogy e terv mennél előbb s mennél kedvezőbbben megvalósulhasson.

A legfontosabb, mert legmesszebbre kiható kérdés e megoldásnál az egyetem elhelyezése. Tudomásunk van róla, hogy a legközelebbi napokban a kultuszminiszteriumban a hivatottak és érdekelt tanácskozni s valószínűleg dönteni is fognak e kérdésben. Az ügy országos fontosságánál fogva behatóan érdeklődtünk a különböző kombinációk iránt s azokról az alábbiakban mondjuk el tárgyilagos véleményünket, tisztán attól a szemponttól vezéreltetve, hogy egyrészt Pozsony városának az egyetemhez fűzött jogos várakozásai, másrészt az egyetemet majdan látogató ifjúság igényei minden irányban kielégíthetők.

Amikor a pozsonyi egyetem létesítése elhatározott s az erre vonatkozó törvényjavaslat a Háznak benyújtott, Pozsonyban rögtön megindultak a kombinációk az egyetem elhelyezésére nézve. Az eredeti terv az volt, hogy a katonai kincstártól megvásárolják az Esterházy-téren levő helyőrségi kórházat, a körülötte fekvő kerttel és gyakorlótérrel együtt. Ez a terv a közvéleményben bizonyos megnyugvással találkozott, kivált arra való tekintettel, hogy a tér a város belső területén, mindenfelől könnyen megközelíthető helyen van. Arra a pozsonyiak nem vetettek nagy súlyt, hogy ez a kiszemelt terület a kincstárra nézve igen drága megoldást jelent, mivel

* Az Ujságból vesszük átál e cikket, mely mutatis mutandis ránk debreceniekre nézve is felettébb érdekes. Mi sem nyugodhatunk bele az egyetem kihelyezésébe. De erről külön is érdemes lesz, megemlékezni. Szerk.

mindenekelőtt új katonai kórházat kellett volna helyette építeni, legalább 1½ millió korona költséggel; a terület maga pedig legalább 2 millióba kerül. Annál kevésbé talált ellenzésre ez a terv, mivel a város fix összeggel járul az egyetem felállításához, ezenfelül kötelezvé magát a csatornázásra, víz- és világítóvezetékek bevezetésére és utak létesítésére.

Már-már úgy hitték, hogy e terv körül alakul ki az egyetem elhelyezésének kérdése, amikor jóval később kiderült, hogy a kultuszminisztérium még éppenséggel nem határozott az elhelyezés dolgában, sőt, a kultuszminisztériumhoz közel eső oldalról, a *Pozsonytól mintegy hat kilométerre fekvő St.-Genois-féle birtok felé iparkodtak terelni a közfigyelmet és közhangulatot. Ez a birtok, amelynek tulajdonosa Bleylebeni Regner Péter, terméketlen, vadvizes és roppant szeles. Kétségtelen, hogy a tulajdonosra nézve nagyjelentőségű lett volna ez a terv, mert a mintegy 500 holdnyi birtokterületére ugyancsak jelentékeny értékemelkedést jelentene, ha annak kellős közepére egyetemet építenek. A St.-Genois-féle birtokon kiszemelt terület, már csak távolságánál fogva is, nehezen közelíthető meg, különösen télen, amikor roppant szeles és hófúvásos. Pozsony és Marchegg közt fekvő, közelében bonyolódik le az óriási vasúti forgalom; a vasúthoz való közelsége, az alagút kijárási szomszédságában, a kormot, piszkot és lármát állandósítaná.*

Akik a városon kívül való elhelyezésnek propagandát csináltak, azzal érveltek, hogy modern egyetem létesítéséhez legalább 40 kat. holdnyi területre van szükség; ilyen pedig a város belterületén nem lévén, legalább egy darabban nem, a St.-Genois-birtok alkalmas voltát iparkodtak hangoztatni, azzal, hogy a pozsonyi egyetemet a la Oxford vagy Cambridge, internátusokkal, sport- és versenytelepekkel, játékterekkel stb. kell felszerelni.

Már most hogy fest ez a terv a reális valóságban? Elsősorban is a St.-Genois-féle terv megvalósítása körülbelül 30%-os pótdóemelkedést jelentene, mert az odavezetett utak, csatornázás, víz- és világítóvezeték 4 millió koronánál többet tenne ki. A közlekedés oda fölötté primitív. Megy ugyan a terület közelében egy autobusz-vonal, de az bizony nem tulságosan prosperál és bizonyára az volna legnagyobb szerencséje, ha az esetleg létesítendő villamosvasút megváltaná a koncessziót. Már most kikre számít a pozsonyi egyetem? A cambridgei vagy oxfordi egyetemek diákságának előkelő és gazdag pendantjára? Internátusok, drága közlekedés, luxustelepek itt, Magyarországon, ahol a diákok 90%-a szegény és nagyrésztük arra van utalva, hogy leckeórák adásával, vagy mellékfoglalkozások vállalásával tartsa fenn magát? Hisz ha luxus-egyetemről ábrándoznak

némelyek, ám teremtsék elő a hozzávaló gazdag diákokat s csinálják meg a maguk pénzén, a maguk rizikójára. De ha az ottani országrész diákságának komoly szükséglete a pozsonyi egyetem, akkor ezt az átlag-diákanyag tényleges vagyoni és egyéb viszonyaihoz és igényeihez mérten kell megcsinálni s akkor — közáldozatról lévén szó, — reális szükségletekkel és nem angol utánzatokkal kell és szabad számolni.

Ennek a sajátos tervnek a pozsonyi sajtó egy részében akadtak szószólói s e révén a közvélemény egy részébe is behatolt a terv. A város polgármestere, aki kezdetben a legerősebben ellenezte az egyetem kihelyezésének eszméjét, az utóbbi időben bizonyos akciókat megunva, arra az álláspontra tért át, hogy legyen már akárhol az egyetem, csak legyen meg. Hogy milyen sajátos akciók indultak meg, arra jellemző, hogy a minisztériumba névtelen és aláírt levelek mentek, amelyek szinte meggyanúsították Pozsony kiváló főispánját, Bartal Aurélt érdekelt-séggel, holott egyáltalán nem is foglalt állást semmi-féle belső terület mellett s kizárólag a városon kívüli elhelyezést tartotta szerencsétlen gondolatnak. A főispán be is jelentette e machinációkat a közgyűlésnek, mely neki lelkes ovációval szolgáltatott elégtételt.

Tényleg úgy áll a dolog, hogy a város komoly és mértékadó elemei az egyetem belső elhelyezése mellé sorakoznak. Erre vonatkozólag három kombináció merült fel. Az egyik a már említettük Esterházy-tér. Ennek főnehézsége és ellenző momentuma, hogy drágasága mellett ad graecas calendas eltolja az egyetem létesítését, mert hisz előbb katonai kórházat kellene a most lerombolandónak helyébe építeni.

Felmerült azután az úgynevezett *Schiffbecktelken* való elhelyezés, mely a városban van ugyan, de már az újavárosi pályaudvar mellett, a gyárváros tőszomszédságában; nemesak füstös, de mélyfekvésű és amellet, hogy ára magas, a feltöltés is nagy mértékben drágítaná az építkezést. Tény, hogy az országos kórház mellett van, amelyre klinikai célokból szüksége van az egyetemnek. De csak idő kérdése, hogy a mostani rozoga, immodern kórházat ki kell helyezni, mert ócska volta a modern klinikai célokkal egyáltalán nem áll összhangban. Ha Pozsony egyetemi város lesz, ez a tény maga siettetni fogja a korszerű új kórház építését, s akkor ott áll majd az egyetem, meg nem felelő helyen, a mostani kórház kedvéért, de majdan kórház nélkül. Ócska mellényhez drága kabátot varrni éppen nem észszerű dolog.

A legújabb s legplauzibilisabb kombináció: egy a Védőölöp-út mentén, a várhegynek támaszkodó telek-komplexum. Ez a telek lejtős, délkeletnek fekvő; szemben vele az állami polgári iskola és a bábaképző-intézet. Pozsony legelegánsabb részén, a cottage-

negyedben áll. Műszaki körökben ezt az eszmét különös örömmel üdvözltek, mert architektonikus szempontból is a legszebb megoldást nyújtja. A terület egységára félannyi, mint akár az Esterházy-téri, akár a Schiffbeck-teleké. Mindenfelől könnyen megközelelhető, s a város belső forgalmát élénkítené. Környezete igazán szép és előkelő; a terület szélétől védve van, fölülte a gyönyörű várrom, amelynek lejtője bizonyára hamarosan kiépülne. Az egyetem ott terraszerűen lenne építhető, csupa levegő és fény venné körül, s amellet építészeti is kiváló nevezetessége lenne a városnak. Mindenekfölött pedig valamennyi terv közül az aránylag legolcsóbb megoldást nyújtaná.

Azon a tanácskozáson, amely a legközelebbi napokban e kérdésben állást foglalni vagy dönteni lesz hivatva, bizonyára komoly megfontolás tárgya lesz minden kombináció. És ismervén a kultuszminiszter pártatlanságát, tisztán a közérdek tekinteteire néző jellemét, bízunk abban, hogy csakis a komoly, reális és célszerű tényezők és szempontok lesznek reá nézve mérvadók.

Az érmelléki református egyházmegye közgyűlése.

Rendkívül nagy érdeklődés, az összes lelkészi és világi kiküldöttek jelenlétében tartotta az érmelléki református egyházmegye folyó évi szeptember hó 24-én őszi közgyűlését, melyet Végh József esperes, az őszi hangulat mesteri felhasználásával, gyönyörű szép imádsággal nyitott meg; melynek áhitat- teljes hangja hatalmas erővel ragadta meg a lelkeket s vitte a változás változhatatlan jóságú örök Urához, Istenhez. A mély meghatottság varázshatása után rövid, talpraesett, az ő híres, ékesszólását ragyogóan visszatükröző megnyitó beszédében vázolta azokat az eseményeket, melyek református egyházunkban s különösen egyházmegyénkben tavaszi gyűlésünk óta történtek.

Örvendve tapasztalta lelkünk, hogy új esperesünk lelkes vezérlete, agilis munkásságához fűzött remények már eddig is valóra váltak. Hála legyen a Mindenhatónak, már ifjúi erő pezsdül a megújított tisztviselő-karban, kik ez alkalommal mutatkoztak be először és pedig jól mutatkoztak be. Nem kapkodás, bizonytalan tapogatózás, hanem biztos és határozott vezetés alatt, jól előkészített tárgyakban egészen otthonos előadók tájékoztatták a közgyűlést, mert tájékozottak voltak.

Igen precíz és minden tekintetben szakértő kezekre vallott az esperesi időszaki jelentés, mely — régen óhajtott állapot szerint — az egyházmegyei közgyűlést majdnem egy hónappal megelőzve, nyom-

tatásban jelent meg. Örvendve olvastuk és hallottuk, hogy a valláserkölcsei állapotok kedvezőbbek a régiéknél. A hívek áldozatkészsége egyházaikkal és másokkal szemben egyre jobban fokozódik. Legelső helyen áll az áldozatkészségben a berettyószéplaki egyház, hol a hívek templomkerítésre, toronyórára, templom-renoválásra 3300 koronát ajándékoztak, amelyből 1300 kor. Takács József nagyt. lelkész úr ajándéka volt. Érbogyoszlóban a hívek ajándéka pénzben és fuvarban 1223 kor. Margittán 1189 kor. Álmosdnak dr. Horváth Endre 1500 koronát adott. Bagamérban Bertalan Juliánna 250 kor. Szücs András 100 kor. Érmihályfalván Ölyüs János 200 kor., Érmihályfalvai takarékos 100 kor. Érolasziban özv. Lakatos Gy.-né 200 kor. Értarcsában Fráter Loránd 50 koronát. Kokadon özv. Halász Imréné adománya 400 kor., özv. Hevesi Imréné és leánya 150 kor. Piskolton Tóth Ferenc toronyórára 1000 koronát adott. Szalacson Pázmán András atyja emlékére a szegény-alapra 400 koronát fizetett be. Minden egyházban történtek kisebb-nagyobb összegű alapítványok az egyház és iskola céljaira 12.057 kor. 51 fillér gyűlt be összesen. Az egyházak jótékony célra 1127 kor. 76 fillért adományoztak az elmúlt évben. Nem kerülhetett el közgyűlésünk figyelmét azon körülmény, hogy a nemes s jó cselekedetek sorában a zászlót elől Berettyószéplak veterán hajnoka, szeretett nesztorunk, nagytiszteletű Takács József úr viszi, ki mellé készséggel sorakozott jótéteményben buzgó gyülekezete is, kinek hű szolgálati érdemeit a legmagasabb kegy is az év folyamán koronás érdemkeresztel jutalmazta Ő Felsege, a király. Mi, ha érdemrendet nem adhatunk is neki, de elismerésünk és szeretetünk örök zöldjéből fonjunk tisztességes homlokára koszorút, azon meleg kívánságunk kifejezésével: hozzá hasonlókat minél többet ajándékozzon egyetemes protestáns egyházunknak a kegyelem Istene!

Esperesi jelentés lelkes megéljenése és jegyzőkönyvezés után, az egyházmegyei általános tisztújításról tett jelentést a szavazatbontó-bitottság.

Szíves szeretettel és meleg rokonszenvvel fogadta a közgyűlés dr. Babós János egyházmegyei gondnok tartalmas, nagykészültségre valló lelkes beiktatási beszédét. Dr. Babós János az egyházmegyénkben mint egészen fiatal embert ügyésznek, majd aljegyzőnek, főjegyzőnek, számvéviszék elnöknek és tanácsbírónak választotta meg egyházmegyénk s a hithű, ügybuzgó, lelkes és mindenkor kiváló szolgálatkészség, mellyel Babós János dr. az egyházmegyét szíve-lelke lángoló lelkesedésével szolgálta, emelte őt a főgondnoki székbe, hogy ő, ki „a kicsinyen hűnek találtatott, többre bízássék“. Egyházmegyénknek buzgó szolgálatában állott ifjúsága, férfikora

munkás idejében legyen hosszú s áldott az ő lelkes, kiváló és sokrabecsült hűsége és kitartó munkássága! Végtelenül sajnáltuk, hogy az ő nemes ügybuzgóságtól, tettvágytól, örömteljes sáfarkodástól sugárzó beszédét nem sikerült megkapni, hogy lelkesedve lelkesített volna másokat egyházunk iránti hű szeretetre!

Igen megható jelenet volt Szabó Mihály ottományi lelkész, új tanácsbíró beiktatási beszéde, mellyel az általa nem várt, nem is remélt, — de mindnyájunk által erre a tisztre méltónak ítélt, — tanácsbíróvá történt megválasztását szívből jött, meleg szeretetet sugárzó, nagyon meghatót és megható szavait tolmácsolta a közgyűlés előtt.

Fráter István földbirtokos, világi tanácsbíró úr rövid, öntudatos, határozott, egyházunk iránt lelkes és szíves-örömmel munkálkodni kész köszönő szavai után az érmellék jeles, tudós doktora dr. Veress István maga és jegyzőtársa, Szentkirályi Károly kólyi lelkész nevében röviden, de velősen, ajánlotta fel buzgó szolgálatait, amelyek elé legnagyobb várakozással néz egyházmegyénk.

Különféle bizottságok megalakítása után kimondta az egyházmegyei közgyűlés, hogy a dékáni téli látogatásokat, részint tanügygátló volta, részint az idő és utak viszontagságos volta miatt, a jövőben eltörli, illetve május végére, vagy július elejére, az esperesi látogatásokkal egyidejűleg, rendeli el teljesíteni.

Régen óhajtott dolgot kérelmezett egyházmegyénk a kerülettől, hogy a tanácsbírók számát két-tővel emelje fel, mert nagyon sokszor megesett, hogy ha vizsgálóbírók voltak kiküldve, akkor a közíg. bíróságot nem lehetett megalakítani, mihelyt valaki a bírák közül hiányzott.

Szép jelenet volt, mikor az esperes úr szép szavakban előterjesztette a nagyváradi tanítónő-képző válságos helyzetét, mely az új tanszék beállítása következtében állott elő, egyházmegyénk évi hozzájárulását 500 koronával emelte.

Bekebelezte egyházmegyénk a lelkészek közé Bakos József asszonyvásári és Bogdán János újléti lelkészeket; a tanítói állásukba megerősítette Bagamérban Tarr Mihály; Csokalyon Takács Lenke; Szentmiklóson Szentesi Károly; Vajdán Kovács József; Értarcsán Tóth Jenő; Albison Szabó Róza; Tótiban Gonda Eszter; Éradonyban Várkonyi Imre; Székelyhidon Thamássy Lajos; Szalacson Szász Jenő és Sydó Sándor tanító urakat.

Végül több segély-kérvények, kölcsönfelvételi és építési jóváhagyások után, igen érdekes vitára adott tárgyat az újléti református iskola községi iskolává való átadási ügye, melyet többek hozzájárulása után, — tekintettel az újléti egyház nehéz,

szinte elviselhetetlen anyagi helyzetére s arra, hogy a községet szintiszta református hívek lakják, — megengedett közgyűlésünk; melyet 43 pontból álló tárgysorozat letárgyalás után nagytiszteletű Végh esperes s a megválasztott új tisztikar zajos éljenzése közben déli egy órakor rekesztett be elnöklő esperes.

Laczkák Dezső,
ref. lelkész.

A kaposvári Kálvineum ünnepély.

Referátát írni a mi ünnepélyünkről, a Kaposváron 1912 október 25-én tartott Kálvineum-ünnepélyről, könnyű és nehéz.

Könnyű, mert hiszen a benne szereplőként résztvevőket megemlítve, az erkölcsi siker nagyságát bizonyítani nem kell; de nehéz, mert leírni azt a bensőséges ünnepet, annak a sokáig el nem felejtendő estének, a jelenlevők bensejébe vésődött melegséget lehetetlen, azt az igazi megilletődést, lelkesedést látni, átélni kellett, leírni alig lehet.

Hogy szintelen tollammal mégis vállalkozom írni erről az ünnepélyről, ennek a bátorságnak az a magyarázata, hogy a száraz tények előadása igazolni fogja állításomat.

S ha a száraz tények előadásában különösen kiemelek, — mert ki kell emelnem — egyet a résztvevők közül, nyugodtan tehetem, mert nekünk Somogyországban lakóknak nincs okunk hizelegni s mert általános vélemény, hogy estélyünknek kimagasló pontja a Baltazár püspök beszéde volt.

De menjünk idő szerint sorrendben.

Október 24-én este 7 órakor érkezett dr. Baltazár Dezső püspök úr Kaposvárra. Fogadására megjelentek Makfalvay Géza Somogy vármegye főispánja, Kaeskovics Lajos Somogy vármegye alispánja, dr. Kovács Sebestyén Gyula Kaposvár város polgármestere vezetésével a helybeli társadalom előkelősége; a belső somogyi egyházmegye egyházi és világi emberei. A főispán a vármegye területére érkező püspököt néhány meleg szóval üdvözölte s ezután kocsiján szállására vitte. Püspök úr, a kaposvári egyház gondnokának kíséretében néhány látogatást tévén, az ünnepély színhelyére, a városi színházba ment, ahol a többi szereplőkkel együtt, a város páholyában a polgármester fogadta.

Az ünnepélyt Mozsonyi Sándor kadarkúti református lelkész hatásos prológja nyitotta meg.

Utána Baltazár püspök úr tartotta meg megnyitó beszédét. Kaposváron, személyesen alig ismerte

valaki Baltazár püspököt. A hír többet, vagy kevesebbet mondhat, azért mindenki feszült figyelemmel várta a megjelenésében már imponáló főpapot. Hogy hatalmas, fenséges beszéde, melyet az istenség fogalmáról, a szeretet mindent kielégítő hatalmáról tartott, milyen hatással volt a hallgatóságra, arról elég legyen annyit mondani, hogy nemcsak a beszéd alatt tartotta lekötve hallgatóit, de annak befejezése után se tudott egyszerre magához térni a közönség, a hámulat a néma elragadtatásból s csak akkor tört ki a frenetikus éljen és taps vihar, amikor ő az emelvényről távozóban volt.

A szónak ez a mestere, azzal a kifejezés teljes gyönyörű organummal egymaga emlékeztetéssé tette volna estélyünket. Bonyhádi Perczel Sári, a Király színház tagja, városunk szülőtte dalai következett ezután. Ez a mi szépséges szöke leányunk, tiszta csengésű, erős hangjával, meglepő énektudásával magával ragadta a közönséget.

Majd Herczeg Ferenc, a ma élő magyar írók elseje „Asszonyvár” című legújabb novelláját olvasta fel. Hogy a közönség elbűvölve hallgatta a nagy író felolvasását, ez természetes, ezt talán megemlíteni is felesleges, de meg kell emlékeznünk azért, hogy az ő minden tiszteletre méltó önzetlen fáradozásáért, mellyel ünnepélyünk fényét emelni szives volt, itt is kifejezzük köszönetünket.

Jánosy Antal művészi éneke és teljes sikere fejezte be a minden tekintetben sikerült estélyt. Mély baszussal egyesülő gyönyörű baritonját olyan lelkesedéssel hallgatta a közönség, hogy alig akarta elboesátani a pódiumról.

Az előadás után a Turul szálloda pazar világitású nagy termében gyűlt össze a színház közönsége, hol vacsora után még egyszer volt alkalmunk gyönyörködni Baltazár püspök csodás beszédében, amikor megköszönte a nagyközönség áldozatkészégét.

Ha megemlítem még azt, hogy a város tanácsa nemcsak ingyen adta rendelkezésre a színházat, de annak fűtési és világitási költségeit is a város pénztára fedezte, befejezhetem erkölcsi és anyagi tekintetben fényesen sikerült ünnepélyünkről szóló referátámat azzal, hogy azt igazán meleggé, felejthetlenné, a benne szereplőkön kívül, a minden nemesért lelkesülő közönségünknek, az az áldozatkész részvétele tette, mely felekezeti különbség nélkül hozta anyagi segítségét a jótékonyaság oltárára.

Referens.

A kölcei hívek nehéz helyzete.

„Kinek hol fáj, ott tapogatja“ — mondja a példaszó. A kölcei református egyháznak az utóbbi 3 év sok fájdalmat okozott mostohaságával. Sok helyen kell tapogatni. Elmondom a száraz történetet, méltóztassanak meghallgatni.

1910. évben ismeretes mindenek előtt az a rettenetes pusztítás, amelyet a rémitő mértékben fölszaporodott mezei egérhad előidézett. Ebből talán bővebb mértékben jutott ki nekünk, mint másoknak. Összes veteményünket tönkre tette úgy, hogy az az év teljesen meddőnek mondható!

Az emberi munkát nem kevesebb csalódás érte a következő 1911. évben, amikor az országszerte ismeretes tüzvész a községnek több, mint egyharmadát pusztította el. Hamuvá téve ruhát, élelmiszert, baromfiakat, állatokat egyaránt.

S most itt vagyunk az 1912. év vége felé, látjuk tehát az eredményt, amely az előbbi éveknél minden tekintetben alatta áll. A tavaszi hosszas és gyakori árvíz (a Túr folyó, mely a községet körül fogja, a tavaszon 13-szor öntött ki), úgy az őszi-, mint a tavaszi veteményeket szoros értelmében tönkre tette. 10 hold búzavetés után lett 36 mm. szemét. 9 hold zabvetés után termett 21 mm. zab. Tehát alig 2 mag (a vetőmag és munkadíj leszámítása után úgyszólván semmi). Ugyanez a sorsa a híveknek is. A nyári és őszi hosszas esőzés az életmű egy részét oda kinn a mezőn rothasztotta el, a behordottak pedig összerakva csiráztak ki.

Egyházunk fő jövedelem forrása az a 19 hold föld, amelyet házilag szoktunk kezelni. Amint feltüntettem, a főjövödelmünk esett el az elmúlt 3 év alatt. Ezzel szemben a kiadás nemhogy kevesbedett volna, hanem inkább szaporodott. Ez év tavaszán a már teljesen használatlanná vált magtárt fölépítettük 800 koronával. Fedezetül a 9 hold föld zabtermését szántuk. Ámde számításunkban oly mértékben csalódtunk, hogy csak felét látjuk a kiadásnak fedezve. Hát a másik fele honnan kerül ki?

„A jó pásztor életét adja juhaiért“; készséggel követném ezt, ha bizonyos lennék felőle, hogy egyháznak boldogulása virágoznék ki belőle. Megpróbálom más módon a segítséget.

400 koronát kérünk tőkesegély-kölcsönt s 100 koronát a református segélyegylettől.* S alázattal kérem Főtiszteletűségedet s az egyházkerületi közgyűlést, méltóztassanak egyháznak a kért segélyösszegeket teljes mértékben megadni.

Nem tudunk más helyen segítséget szerezni.

*) Elég szerény kérés. De talán elég se lesz ennyi segély.
Szerk.

Egyéb terhünk oly nagy (18,000 korona törlesztéses kölcsön), hogy azt is alig bírjuk. Újabb nagy terhet venni föl — a hívek romlása nélkül, — teljes képtelenség különösen a mai nehéz pénzügyi viszonyok között. A helyzetet azért igyekeztem a nyilvánosság előtt tárni fel, hogy így talán inkább biztosíthatom a sikert. Esedezünk az illetékes faktorok előtt, hogy nehéz helyzetünkben kérelmünket megszívlelni méltóztassanak.

Kölce, 1912.

a kölcei egyház nevében:

Tariska Sándor,
ref. lelkész.

Templomszentelés.

Magasztos ünnepe volt nov. 3-án a nagykikindai kicsiny református egyháznak, a hatalmas missziói körnek. A magyarság egy védő bástyáját, a magyar nyelvhatár terjedésének a szimbólumát, egy kálvinista templomot szenteltünk. Hogy mit tesz itt a Bánátban az idegen nyelvűek és felekezetek százerei között Istennek egy olyan hajlékot emelni, hol a mi édes magyar nyelvünkön csendül fel az Istent dicsérő ének, hol a mi zengő magyar nyelvünkön hallják az Isten és hazaszeretet magasztalását; hogy mi csoda bizodalmat ad itt a csüggedt, fáradt magyar kálvinistának a karcsú, csillagos torony látása, óh, azt nekem nem kell leírni. Át is érezték ezt nagyok és kicsinyek; azért jelentek meg távol vidékekről a Körös mentétől le az Aldunáig mindenünnen.

Hívó szavunkra, magyar szíve által hajtva lejöött szeretett főpásztorunk, dr. Baltazár Dezső püspök úr Ferenczy Gyula akadémiai tanár úr kíséretében; itt volt, felkeresett bennünket egyh.-kerületünk fáradhatatlan, jóságos főgondnoka, mélt. gr. Degenfeld József úr, itt volt egyh.-megyénk szeretett gondnoka, mélt. Fekete Márton orsz.-gyűl. képviselő úr; itt volt a nép, palástos kálvinista papok, az egyházak küldöttségeinek a sokasága, nem is említve a vidékről bejött magyar híveink tömegét.

Szombaton este a 1/8-as gyorsal vártuk a mi kedves debreceni vendégeinket. Örömmel Nagykikinda városa is részt kívánt venni, azért az állomáson a főtiszt. püspök urat városunk polgármestere üdvözölte. A kölcsönös üdvözlések után a hosszú kocsisor az új református templom elé hajtott, ahol a kivilágított bejáratnál a szívből jövő öröm és szeretet hangján Fekete Gyula lelkész úr üdvözölte szeretett főpásztorunkat. A viszont üdvözlés után a gyönyörű kis templom megtekintése következett. A szűk körben elfogyasztott vacsora végeztével kedves vendégeink nyugalomra tértek, hogy az utazás

fáradalmait kipihelve, megújult erővel ébredjenek fel a nagy napra.

Gyönyörű őszi reggelre ébredtünk. Kilenc órakor a diszközgyűlésre gyűltünk össze. (Ennek lefolyása lapunk más helyén.) 10 óra után pedig a templomba mentünk. Gyönyörű kép; magasztos érzés! Felcsendül az ének, a szép magyar ének, száll az áhitat szárnyain az Úr zsámolya elé. Egyszerre néma csend lett; megjelent a szószékben szeretett főpásztorunk gyönyörű alakja; imádkozott, ragadta magával lelkünket; ott ült mindnyájunk szívében a buzgóság, az áhitat; elimádkoztunk volna véle, utána sokáig, bűnös lelkünk megtisztulásáig. Az ünnepi beszédet Futó Zoltán nt. úr tartotta. Hogy tudott felémelni, hogy elcsüggedtünk, micsoda lelkesedés ragadt magával; hogy megnyugodtunk! Utána nt. Fekete Gyula úr gyönyörű úrvacsorai beszéde következett, melynek elhangzásával a hívek buzgó serege járult az Úr szent asztala elé. Az istentisztelet Szabolcska nt. úr költői szárnyalású imája zárta be. Istentisztelet után a főtiszt. püspök úr a küldöttségek sokaságát fogadta, majd ő tett látogatásokat.

Délután 1 $\frac{1}{2}$ órakor társas ebédre gyűltünk össze, ahol mintegy 200-an jelentek meg. Az első felköszöntőt a királyra főtiszt. püspök úr mondta, mely után sorba következtek a toasztok.

És ennek is végének kellett lenni. Az idő eljárt a kötelesség elszólította szerető hívei köréből szeretett főpásztorunkat, mint mélt. főgondnokunkat is, a d. u. 1 $\frac{1}{4}$ órás vonattal elutaztak végtelen szomorúságot hagyva szívünkben távozásuk miatt.

Ezzel azonban a mi ünneplésünk nem ért véget, mert a délutáni vonattal megérkezett a hódmezővásárhelyi művész-társaság, hogy közreműködésével felejthetetlen élvezetes estélyt nyújtson. Délután 5 órakor kezdődött az orgona hangverseny. Az első szám Beethoven: Romanc g-dúr orgonán előadta Ivánka Zoltán zenetanár úr, végtelen élevezetést nyújtva művészi játékával. Ezután Marjay Géza úr alkalmi ódáját szavalta kiváló precizitással dr. Eördögh Árpád úr; majd Becker: a) Adigio Religio, b) Schuman: Álmodozását adták elő művészi játékkal hegedűn Kiss Antal, orgonán Ivánka Zoltán művész urak. Az Isten hatalma c. műéneket Ivánka Zoltán szerző úr orgona kísérete mellett Nagy Margitka k. a. énekelte. Micsoda ének volt. Gyönyörű csengő hangja, hogy betöltötte a templomot, hogy beférkőzött szívünkbe, felejthetetlen emléket hagyva maga után. Az 5-ik pontban Szabolcska Mihály nt. úr olvasott fel néhány kedves kis költeményét, mindenik után viharos tapsra indítva a nagy közönséget. Hiszek egy Istenben c. műéneket orgona kíséret mellett gyönyörű hangjával Darabos Lajos úr énekelte. A hangversenyt: Istenért, Szabadságért c.

melodráma zárta be. Oly meghatottsággal hallgatta a közönség, hogy nem egyszer tört ki öntudatlanul: „óh, de szép!” A költeményt ifj. Szabó Pál úr szavalta, orgonán Ivánka Zoltán úr kísérte; Rákóczi kesergőjét tárogatón dr. Járóssy Jenő úr játszotta el, míg Rákóczi imáját Nagy Margitka k. a., a gályarabok és a kurucok énekét Darabos Lajos úr és Nagy Margitka k. a. énekeltek.

A kedves szereplőknek a dicséretére az én tollam gyenge. Mi csak hálás köszönetet mondhatunk, mert oly nemzeti missziót teljesítettek, melynek értékét még csak nem is képzelhetik.

A hangverseny után Fekete Gyula nt. úr, vendégszerető háza vendégei voltunk, hol a kedves háziasszony izletes vacsorája után rövid ideig folytathattuk ott, ahol a templomban elhagytuk. De egyszer csak ütött a búcsú óra, ők itthagytak bennünket, boldog, feledhetetlen órák emlékeit hagyva szívünkben.

Demjén István.

Lelkészeiktatás.

Az újfehértói református egyház folyó hó 20-án iktatta be állásába a hívek egyhangú bizalmából megválasztott új lelkipásztorát, Porzsolt István, volt anarcsi lelkészt, egyházmegyei jegyzőt.

A beiktatási ünnepélyen résztvettek Görömbei Péter esperes, Porzsolt Ádám, Andrassy Kálmán, Szikszay András, Nánassy Andor bankigazgató, tanácsbírák, ifj. Görömbei Péter egyházmegyei jegyző, Cseh Zoltán lelkész, kiket reggelire Mezőssy Béla országgyűlési képviselő látott magyaros szívesseggel vendégszerető házában.

A beiktatási szertartás a délelőtt megtartott istentisztelet keretében folyt le; a népes gyülekezet a tágas nagy templomot zsúfolásig megtöltötte. A szokásos megnyitó ének után az újfehértói városi dalárda énekelte el „Örök Isten” kezdetű éneket. Felette meghatóvá tette a beiktatási ünnepélyt az a nem mindennapi körülmény, hogy a beiktatási szertartást az új lelkész apósa, Görömbei Péter, esperes végezte, aki megható szavakkal üdvözölte az új lelkészt, figyelmeztetve arra, hogy a nagy felelősségteljes, úgyszólván emberfeletti munkára, amely új egyháza kormányzásával reája vár; gyönyörű beszéd kíséretében adta át a lelkészi állás szimbólumait.

Az új lelkész Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írott II. levele 4. részének 5. verse alapján mondott beköszöntő beszédet; az az egyszerű, mesterkéletlen közvetlenség, amellyel a hívekhez szólott, az egész gyülekezetet könnyekig meghatotta.

Megkapóan fejezte ki új lelkész azt az eszmét,

hogy habár őt a gyülekezet lelkipásztornak, vezetőjének hívta el, de ő szolgálni akar, minden téren, szolgálni akarja elsősorban természetesen a reá bízott egyházat, annak minden rendű, rangú tagját s nemcsak a szigorúan vett valláserkölcsei téren, hanem munkálkodásával mindig ott lesz, ahol a hívek erkölcsi és anyagi boldogítását, előrehaladását előmozdithatja, szolgálni fog a községi, a társadalmi életben egyaránt. Fogyatékos képességeit férfias erővel, kitartással, szorgalommal, keresztyéni türelemmel, krisztusi megértéssel igyekszik pótolni. A gyülekezet látható megilletődéssel hallgatta a mindenkit egyformán lebilincselő beszédet. Az istenitiszteletet a dalárda éneke fejezte be.

Mi sem bizonyítja jobban, hogy az új lelkész már beköszöntőjével mennyire megnyerte hívei általános szeretetét, mint az, hogy a templomból kivont gyülekezet a templom parkszerű kertjében együtt maradt s a templomból távozó lelkészt az egész gyülekezet kalap-levéve üdvözölte.

Délben a kaszinó dísztermében az új lelkész tiszteletére bankett volt, amelyen a város polgársága felekezeti különbség nélkül résztvett; az első felköszöntőt dr. Mezössy Béla országgyűlési képviselő, ny. államtitkár, egyházkerületi tanácsbíró mondotta, aki az új lelkészt a református egyház és a város polgársága nevében szívélyesen üdvözölte és a polgárság osztatlan szeretetéről biztosította.

Általános lelkesedést keltett Szaploneczay György gör. kath. lelkész beszéde, aki b. e. Eröss Lajos püspök úrtól vett idézetével kezdett beszédében a felekezeti egyetértésre s együttes munkálkodásra hívta új lelkésztársát. Több lelkes beszéd után, mindenki megelégedéssel távozott, meggazdagodva egy felemelő nap kedves emlékével.

25 év.

Istenem, milyen szép volt. Együtt voltunk valamennyien a nagy, tágas iskolateremben. Ott volt a mi szeretett püspökünk is meg a kísérete; templomszentelésre jöttek le, ők maguk sem tudták, hogy ezen a dísz közgyűlésen mást is ünneplünk, csak úgy szerényen, zaj nélkül, de igazi gyermeki bensőségteljes szeretettel.

Együtt voltunk. A nagy missziói körből összegyűlt mély érzésű magyar kálvinisták sokasága zsúfolásig megtöltötte a termet. Megnyílt az ajtó, szeretett főpásztorunk megjelent a vendégekkel; egy hatalmas „éljen” fogadta őket s mielőtt ajkait szólásra nyitotta volna, előlépett a kikindai egyház főgondnoka, majd a valkányi fiók egyház kurátora az asztalra tevén a hívek gyönyörű ajándékait, mint

a hálás gyermekeknek az ő szerető édes atyjokhoz, úgy jött szívükből a szó szeretett lelkipásztorukhoz, Fekete Gyulához. Mindnyájunknak köny csillogott a szemünkben; ünnepeltünk lélekből, ünnepeltük 25 év munkását, a szeretet, a munka, az idealizmus emberét: Fekete Gyulát.

25 év. Hogy is volt ezelőtt 25 évvel? A békésbányai egyházmegye vezetősége elküldött Nagykikindára egy fiatal embert. A szerény megélhetés biztosításán kívül adott neki 100 forintot, hogy egy éven át utazza be felső Torontált s szedje össze a szétszórtan élő kálvinistákat. Hogy pedig a küldetésnek valami formája is legyen, eljött Szalay nt. úr s szűk körben, szerény keretek között beiktatta az ifjú lelkészt. Aztán ez is megtörtént; az a két-három vidéki vendég elment, ő maga pedig itt maradt egy bérelt hónapos szobában, mely egyúttal lelkészi hivatal is volt. Hozzá fogott a munkához. Ifjú lelkesedése, egyháza, nemzete iránti rajongó szeretete nem hagyta nyugodni. Szekérre ült; elindult híveket keresni, magyar kálviniista testvéreket. Bejárta a közel és távol fekvő szerb, oláh és sváb községeket, bekopogtatott a kunyhókba a zsellér lakásokba és akkor látta az ő magasztos hivatását.

Nem nyugodott; eső, hó, vihar, a nap tikkasztó forrósága, vagy dermesztő hideg őt missziójában nem hátráltatták; a szent cél, hogy egyházát virágzóvá tegye, a szétszórt magyarságot tömörítse, csak növelte erejét. Pedig mennyit kellett harcolnia! Itt a nagy szegénység, a nyomor tette érzéktelenné a szíveket, ott a kicsinyhitűség, a kételkedés, majd a túlbuzgóság, vagy a hideg közöny legyőzése adtak emberfeletti munkát; de nem hiányzott a gáncsolók, sőt az idegen felekezet s nemzetiségek között az ellenséges, a gonosz indulatnak sokasága sem. Az ifjú lelkész azonban nem lankadt. A nehézségek csak növelték munkakedvét. A keresztyéni szeretet, amellyel híveihez közeledett lebilincselte őket; lelkesedése, ügybuzgósága átragadt rájuk. Szeretetért szeretetet kapott. Várva várták az ő szegény elhagyott magyar kálvinista hívei; úgy aggódtak, ha a kitűzött időben nem jelent meg; hogy örült az, akit meglátogatott s mily boldog volt az a család, ahova szállott!

Az apostol kor kedves képei elevenednek meg előttem, amikor hallom e kis egyház első híveitől szeretett lelkészüket ifjúkori munkásságát. De hiszen nem is kell hallani, mert itt minden, minden azt mutatja, hogy lába nyomán virág fakad, szavai életet adtak, kezének simítása áldás volt. Ott, ahol megjelent, a hívek között az egyház, a nemzet és egymás iránti szeretet virágai virítottak, lelkesítő beszéde hatása alatt pedig erős kálvinista élet indult meg. Valóban nem tudjuk, hogy az egész lényét eltöltő végtelen szeretete, vagy a lángoló lelkesedése

és megindíthatatlan idealizmusa adta-e azt a fáradhatatlan munkaerőt, mellyel oly lankadatlanul dolgozhatott a kettős szent célért. De ne is keressük mi azt, hiszen a végeredmény a fő, 25 év munkájának szép érett gyümölcse, egy nagy rendezett missziói kör, melynek ő a megteremtője, az édes apja, 25 évvel ezelőtt egy kis hónapos szoba a paróchia és ma? Egy szép nagy, tágas telken, a kényelmes lelkész lak és kálvinista iskola között, egy büszkén emelkedő, a magyarság diadalát hirdető csillagos tornyú templomot szentelünk. Van már minden! Templom, iskola, paróchia, buzgón imádkozó hívek serege, egy kis magyar sziget, egy darab kálvinista kultúra. Ez azonban csak a központ, mert ezen kívül van még több magyar sziget e nemzetiségi tengerben: Valkány leányegyház iskolával, tanítóval; fiók egyház és a szervezett szórványok sokasága. Ki tette ezt? Fekete Gyula.

Hogy körülvette ama szép napon tisztelőinek, szerető híveinek a serege! Oly boldog volt mindenki, aki csak egy szívből jövő szóval is bár, de üdvözölhette: csak egyszóval, többre nem is volt szükség, hiszen a szívek igaz érzelme ott ült az arcokon, ott sugárzott a szemekben. Majd a megilletődés hatása alatt néhány másod perere néma csend keletkezett s ekkor megszólalt a mi szeretett püspökünk, hogy átadja ő is az elismerés koszorúját.

Még valamit a mi ünnepeltünkről. Ő nemcsak itt, e szűkebb hazájában dolgozott, munkásságát szélesebb körben is kifejtette.

Kora tavasszal, mikor még a föld jégbilincseitől alig szabadult meg, kint a természetben az avar alatt, vagy a nagy széles koronájú fák tövén szerényen, félve búvik meg egy kis virág; de hiába, mert a lágy tavaszi szellő magával viszi kellemes illatát s az ifjú könnyen rátalál, hogy vigye kedvesének. A mi szeretett ünnepeltünk is hiába vonult oly szerényen vissza, hiába kerülte a feltűnést, mert eredményes, lelkes munkássága a hír szárnyain elszállt messze vidékekre, ő reá is rátaláltak s vitték, emelték habár nem akarta. Most a nagy békébánati egyházmegye tanácsbírája, pénztárnoka, az egyházkerületi közgyűlés misszió bizottság előadója.

És mi mindezeket tudva, miként gratulálunk? Csak röviden, szívből kérve a kegyelem Istenének áldását a szív emberére Fekete Gyulára. (j—én.)

IRODALOM.

Előfizetési felhívás. Uray Sándor debreceni lelkész, a belmisszió buzgó híve és harcosa, két könyvet bocsát a nyilvánosság elé. Mindkettő a belmisszió szolgálatára van szánva. — Az első címe: „A bol-

dogságról“ (elmélkedések és azokhoz fűzött rövid fohászok keresztyén ifjak részére, Máté V. 1—12. alapján.) Rövid elmélkedéseket fűz, — mindezekhez 2—3-at, — a makarizmák gyöngysorához. Nemcsak az ifjúság, de család és iskola, vagy összejövetelek résztvevői és vezetői áldásosan használhatják. — A hat iv terjedelmű könyv ára, csinosan bekötve 1 kor. 80 fill. (Bolti ára negyobb lesz.) — A második mű címe: „*Bibliái képcsarnok*“ (Útjelző a Bibliához. Több, mint 40 illusztrációval.) Tartalma: 10 ószövet-ségi és 20 újszövetségi történet, avagy jelenet, rövid, népies magyarázattal s hozzá illő képpel. Függelékben énekek s vallásos költemények. A 10 íves könyv ára, csinosan bekötve 3 kor. (Bolti ára nagyobb lesz.) Előfizetést elfogad a *debreceni református egyház sajtóügyi bizottsága, Debrecen* (Kossuth-u. 75. lelkeszi hivatal.) Az előfizetési díj előzetes beküldése esetén bérmentve kapják az előfizetők. — Főtiszt. dr. Baltazár Dezső püspök úr mindkét művet körlevélben melegen ajánlja.

Prot. Árvaházi Képes Naptár. 1913. Szerk. Szaboleska M. és Raffay S. Az immár 32-ik évfolyamába lépő Naptár szokott dús és változatos tartalommal jelent meg. Felöleli mindazon hasznos tudnivalókat, melyek nélkül bajosan lehetne egy lépést is tenni s amellet, hogy igazít és tanít, szórakoztat is sok elbeszélés, szép vers, kép s apróság van benne. A szerkesztők kiváló munkát végeztek. Ára 60 fillér.

Magyar Világtalasz. A Magyar Földrajzi Intézet régi s nagy hiányát pótolta a magyar tudományos irodalomnak azzal a jelentős lépésével, hogy elhatározta egy teljesen magyar s eredeti irányelvű nagy kéziatlasz kiadását.

Művelt ember atlasz nélkül bizony egy lépést sem tud tenni. Hiszen a világ minden részéből jövő tudósítások egész özöne kerül elébe napról-napra. És egy megbízható, pontos Atlasz nélkül képtelenek vagyunk követni, megérteni és élvezni a nagy világ eseményeit.

És szégyen bevallani, nekünk, magyaroknak eddig ilyen térképünk nem volt. Idegen térképekre szorultunk, melyek természetesen nem a mi használatunkra készültek, nem tekintettek a mi sajátos körülményeinkre. A közeljövő orvosolja ezt a hiányt is.

A legkiválóbb magyar szakemberek fogtak össze egy Magyar Világtalasz érdekében. Alkotásuk közép-pontjában hazánk áll, s a mi sajátos viszonyainkat tartva szem előtt, szigorú kritikával ismertetnek meg a körülöttünk fekvő világgal, a földön elhelyezkedett népek államaival. Nem elégesznek meg hazánk részletes, mindenre kiterjedő térképezésével, hanem tudományosan elénk tüntetik azokat a területeket is, ahol magyar érdekek forognak kockán s ezokról szá-

mos gazdasági, néprajzi, földtani stb. viszonyokat feltüntető részlettérképeket közölnek. És ez az, ami ezt az Atlaszt ránk nézve oly fontossá, eredetien magyarrá, oly sajátosan gazdaggá, változatossá teszi.

Eredetivé teszi s használhatóságát még inkább emeli az a körülmény, hogy a hatalmas, mindent felölelő térképanyag mellett terjedelmes, gazdagon illusztrált, értékes szövegmellékletében kimerítő tájékoztatást ad a Föld minden részének politikai földrajzáról, gazdasági és egyéb viszonyairól. Mielőtt részletesen ismertetnők, már előre is felhívjuk erre a nagy vállalkozásra művelt híveink és iskolát fenntartó egyházaink figyelmét.

Diákvilág. Megjelent a Magyar Ev. Kereziyén Diákszövetség lapjának októberi száma Benkő István utazó titkár szerkesztésében. A külföldi és a magyar diákmozgalmakról szóló értesítéseken kívül jelentős cikk benne dr. Horváth József pápai theol. tanár tanulmánya. A természettudományok és a modern természetfilozófiai irányzatok cím alatt. A lap szerkesztősége Budapesten, IX., Ráday-utca 24. sz. alatt van s előfizetési ára évenként 2 K.

KÜLÖNFÉLÉK.

Budapest — Nagykörös. A dunamelléki református egyházkerület nagy ünnepeket ült. A theológiának új épületét avatta fel Budapesten a Ráday-utcában és az új református tanítóképző-intézetet Nagykörösön. Mindezt pedig az egyházkerületi közgyűlés keretében, a kerületbeli notabilitások és lelkészek részvételével. Mindenképen nagy dolgok voltak ezek: még akkor is, ha a múltira, ha a szegényes kezdetre nem gondolunk is. Budapest fejlődésével a dunamelléki egyházkerületnek is új központja támadt a régi Kecskemét, Halas, Körös és Cegléd helyett. — Hatalmas és belátó férfiak vezetése mellett megépültek a református egyház intézményei a fővárosban és nem enyésztek el, nem mentek tönkre a régiék a vidéken. Kecskeméten virágzó főgimnázium van és jogakadémia. Körösön nagy hírű középiskola és tanítóképző. Cegléden más irányt vett a fejlődés és ebben a szép magyar városban mi hanyatlottunk és nőtt a kath. egyház. De e növekvést bőven ellensúlyozza az, amit Budapesten nyertünk. A nagy Török Pál vezetése alatt sikerült ott helyet foglalnunk. Sikerült oda átplántálni a theol. akadémiát és újonnan alapozni a főgimnáziumot. Ott emelkedtek ezek a Kálvin-téren, a református templom mellett, a Lónyai-utca sarkán. Emelkedtek mindaddig, míg a város túl nem nőtt rajtuk s nem kényszerítette a kivonulásra elsősben a főgimnáziumot, mely a Lónyai-utcában kapott szép helyet és most a theol. akadé-

miát, mely a Ráday-utcában nyert megfelelő elhelyezést. Igazi kálvinista épület ez az új theol. akadémia. Földszintjén van elhelyezve a Ráday-könyvtár (hiában, nálunk még mindig alap a tudás), az éttermek; a főtraktusban a tantermek és az oldalszárnyban a négy theologusra berendezett, előszobás, fürdőszobás, kellemes coetusok. Tágas, napos udvarra nyílnak a belső helyiségek, melyben nt. Szóts Farkas a várparancsnok. Még az étteremben is ott elnököl a diákok élén. Csak szerencsét kívánhatunk ehez a korszakos alkotáshoz a kerület vezetőinek s nagy reményeket fűzünk az intézményhez egyetemes egyházunk szempontjából is. A nagykörösieknek pedig, akiket úgy lélekben Debrecenhez számítunk, szívünk szerint szerencsét kívánunk. Ők a kerület régebbi kulturhelye Kecskeméttel együtt. Nagy emlékek, nagy és fényes árnyak lebegnek Körös s a föld felett. A jelen méltó a múlthoz és a jövőndő a haladó, fejlődő nagy alföldi magyar városokra fel fogja tenni a koronát. Ezekben a nagy magyar városokban fejlődni és haladni kell a mi intézményeinknek is és ezt a haladást látjuk, elismerjük most Nagykörösön és Budapesten.

A szatmári egyházmegye új esperese. A szatmári egyházmegyén már végbement a tíz éves tisztújítás. megválasztatván néhai Biky Károllyal az élén a régi tiszttakar. A szelid lelkű esperes elhunytával új választás vált szükségessé. Amint magánúton értesülünk, az új esperes nt. *Kiss Bertalan* szamoskeéri lelkész, egyházmegyei főjegyző lett, kire a Szatmár körüli egyházak kivételével a nagyobb rész szavazott. — Szeretettel üdvözljük az új esperest, ki iskolánknak is első diákja volt egykor s úgy neki, mint az egész pátriának szívünk szerint minden jót kívánunk.

Nyiregyházának sem kell a görög kath. püspökség. Mi, hála Istennek, teljesen napirendre tértünk a székhelykérdés felett s csak a Bús Jakab congreganistái sajnálják a Magyar szó talmi protestánsaival a kútba esett püspökséget. Azok pedig csak sajnálják, azért pártfogolja őket Zichy, Barkóczy és azért fizeti őket a kormány. A nyiregyháziaknak azonban nagy gondjaik vannak. Kellene is nekik, meg nem is ez a görög kath. püspökség. Kellene, hiszen azt mondják, hogy ilyen intézmény naggyá teszi a várost és a többi. A dolog azonban úgy áll, hogy a római kath. egyház mindenütt szembe áll a városi hatósággal s a város fejlődésére csak ott remélhető befolyása, ahol a vezetés a kezében van. Még ott is csak cum grano salis. Egerben az egész város sem képes az aulát arra bírni, hogy az érseki istállókat a város közepéről eltétesse. Ezért választott ott az ellenzéki város munkapártit. Más püspöki székhelyek pedig ma is csak faluk vagy rendezett városok. Kalocsa, Balázsfalva, Nyitra stb.,

Szatmár, Várad a püspökség ellenére fejlődtek. Nem igaz hát, hogy az ilyen, a városban várost és zárt testületet alkotó intézmény a város fejlődését előmozdítaná. Vagy legalább mindenütt előmozdítaná. Budapest s az ország legtöbb városa e nélkül fejlődtek. Debrecenben ez csak dekomponáló elem lett volna és az lesz az Nyiregyházán is, melynek többsége nem római kath. Ellenben Dorogon, hol a város lakói csaknem mind görög katolikusok, ez a püspökség a várost is emelni fogja. Dorognak most nincs gimnáziuma. A püspökség ezt megfogja teremteni a szeminárium érdekében is. Ha Várdán, Bátorban gimnáziumot emelt Zichy, még inkább azt kell tennie Dorogon. Debrecen és Nyiregyháza pedig emelkedik a régi alapon, a demokratikus nemzetgazdászati fejlődés útján. Gyárak, kultur intézmények kellenek nekünk, mely a tehetségeknek munkatért és munkabért ad s nem püspökség, melyek a tehetségeket felszivja. Ez a nézet alakul ki és nyer többséget a szomszédos Nyiregyházán is, hol amily népszerű volt előbb a görög kath. püspökség eszméje (épen mint nálunk), most éppen annyira kezdenek tőle fázni az emberek.

A reformáció ünnepe. A reformáció emlékünnepe az E. T. az október 31-hez legközelebb eső vasárnapra tette és rosszul tette. Nincs az a kis falu, amelyben október 31-én, ha máskor nem, hát este reformáció emlékünnepet rendezni ne lehetne. Most hol előtte, hol utána, hol október 31-én emlékezünk s csak a nagyobb helyeken alakul ki megfelelő hangulat. — Debrecenben most emelkedett érzések között ünnepeltünk. Eltekintve a sürgő-forgó várostól, hol semmi se mutatta a reformáció 395 éves évforduló napját (se templom, se iskolák, se a prot. nagykereskedő cégek), a kollégium környéke a Nagytemplommal együtt egész nap mozgalmas élet színhelye volt. Nemzeti színű zászló lengett a vén falak felett, ünnepi ruhában járt-kelt az ifjúság; gyülekeztek a tanárok és 9 órakor harangzúgás közben vonultak be dr. Baltazar Dezső püspökkel a Nagytemplomba. A templomot teljesen betöltötte a kollégium tanuló ifjúsága és alig hagyott helyet a városi közönségnek, mely a város polgármesterével és főjegyzőjével az élén szintén megjelent. Régi szokás szerint a kollégiumban képviselt tanintézetek énekkarai ez alkalommal egy-egy szép énekszámmal szerepelnek s ez a dalverseny nagyban emeli az ünnepet, melynek középpontja mégis csak az igehirdetés. Ezt a tisztet most Csiky Lajos theol. dékán teljesítette. De ugyancsak ő szolgált a múlt évben is, holott az a cél, hogy a város jeles lelkészei és lelkész jellegű tanárai felváltva prédikáljanak. A dalversenyen most a főiskolai énekkar aratta a babért Wagner J. motettjével, melyet Mácsay Sándor vezetése alatt adtak elő. Kitűnt a

tanítóképezdei énekkar is és hatásosan énekelt. De most nem az övé volt az elsőség és a pálma. Az istenit sztelet végén vártuk az adakozásra való felhívást: a Kálvin-szoborra, Kálvineumra, a 400-ados jubileum-alapra vagy akármire, de elmaradt. Szeretnénk tudni, miért? Az adakozásra vaió felhívás és az adakozás maga hozzátartozik az istenit sztelethez s mi istenit szteletet végeztünk. Templom után volt a poetikus *emlékkerti* ünnepély a gályarabok szobránál. Hegyi Róza, a debreceni egyház egyik nagy nőalakja emeltette ezt az oszlopot és pályadíjat rendelt az ott hangzó emlékbeszéd írójának. Az emlékbeszédet ez alkalommal Dancsházy Sándor hittanhallgató írta. A kántus énekelt, Jánosi Zoltánnak szép ódáját szavalták s a felsőbb leányiskola növendékei megkoszorúzták az oszlopot. Szép idő kedvezett az ünnepélynek és nagy közönséget vonzott. Délután tartotta a Hittanszaki diszgyűlését. Az elmúlt napok hatása alatt-e, vagy más okból történt, de tény, hogy fele se fért be a főiskola disztermébe a megjelent közönségnek. Ugyanazzal a műsorral egyidejűleg az Oratóriumban is lehetett volna ünnepet rendezni. Estére a különböző kertészekben, külvárosi egyházakban és egyházi egyesületekben lehetett volna még a reformáció dolgait emlegetni, ha ilyen külvárosi kertési egyházaink és egyleteink lennének. Hát bizony ez baj, de reméljük, másként lesz ez mind a jövőben és akkor az október 31-iki emlékbeszédek is másképen fognak hangzani. Nem csak a múltat nézik, hanem a jelent és a jövőt is. A jelent, melyben oly sok a fogyatkozás és a jövőt, melyben a reformáció nagy eszméi megvalósulásra várnak.

Lelkészválasztás. Örömmel vettük az értesítést arról, hogy a *viski* református gyülekezet október 27-én impozáns többséggel lelkészül választotta *Peleskey Sándor* hódmezővásárhelyi segédlelkészt, főiskolánk volt jeles növendékét. Az ifjú lelkész összes tanulmányait a debreceni kollégiumban végezte. Az ifjúsági életben hosszú időn keresztül vezető szerepet vitt s mint emeritus kontrascriba a baseli egyetemen öregbítette tudását. Szeretettel üdvözljük megválasztása alkalmából s Isten áldását kérjük munkásságára!

A poéta káplán. A lelkész-kar tagjai közt sok a poéta. A prófétáknak nem ritkán alkalmi lantosoknak is kell lenniök. A már biztos helyen ülő és katetrát nyert atyáknak ez a poetizálás nem is árt, de annál inkább az ifjú Timótheusoknak. Így volt ártalmára a többek között Nagy Ferencnek is, akit modernizálásáért a régi jelesek erősen kapóra vettek s aki emiatt is alig kapott káplániát. Mint örömmel értesülünk, a konventi elnökség őt nevezte ki Kuthy Zoltán esperes mellé a hűtlenné lett s kalandos

Gerenday helyett newyorki segédlelkésznek. Itt alkalma lesz az ifjú poetának meglátni az előre haladott nyugatot, amelyért rajong és jobban átérezni a régi világot, amelyet maga mögött hagy. Isten vezérelje.

Egy új felekezeti pénztintézet. A Hungária Bank után ismét alakulófélben van egy erősen felekezeti jellegű pénztintézet. A szombathelyi egyházmegye papsága ugyanis gróf Mikes János püspök kezdesére elhatározta, hogy Szombathelyen 100,000 korona alaptőkével *Egyházmegyei Takarékpénztár Részvénytársaság* cég alatt pénztintézetet alapít és az egyházmegye 4 milliónyi alapítványait négy évi részletekben elvonják a többi pénztintézettől és az új pénztintézetben helyezik el. Ez utóbbi terv — legalább úgy hisszük — nem fog olyan simán megvalósulni.

A reformációi emlékünnepet a debreceni református egyház leánynevelő intézetében október 31-én délelőtt tartották meg 9 órakor az összes elemi, felsőbb leányiskolai és tanítónőképzési növendékek (több mint 600-an) a Kossuth-utcai templomba vonultak istentiszteletre, hol az intézet énekkara Tóth Lajos zenetanár vezetése alatt a „Gályarabok énekét” adta elő. Uray Sándor lelkész tartott a növendékekhez beszédet a nap jelentőségéről, Lukács XV. 22—24. verse alapján. Istentisztelet után a növendékek a gályarabok emlékoszlopához vonult a kollégium elé s ott az ifjúság nyilvános nagy ünnepélye keretében, az intézet nevében Vadnay Julia VI. f. osztályú koszorút helyezett az emlékoszlopra. A koszorú szalagjára ez volt felírva: „*Előttünk jártatok vezérlő csillagul!*”

Úrvaesorai kehely az amerikai magyaroknak. *Baja Mihály* mckeesporti (mikkiszporti) amerikai ref. lelkész, a nyugati egyházmegye főjegyzője három hónapot tölt most idehaza s az ország nagyobb gyülekezeteiben predikál a kivándorlás ellen. Szatmáron, Debrecenben, Végváron, Túrkevényben, Mezőtúron s több más helyen fordult már meg. Szatmáron a templomot zsúfolásig megtöltött hallgatóságot oly elemmentáris erővel fogta meg az amerikai magyarság küzdelméről mondott beszéd, hogy gyűjtést indítottak egy úrvacsorai kehelyre. Az arany kehelyet *Baja Mihály* lelkész mckeesporti egyházának küldik ki Amerikába. S a kehelyre az elmondott beszéd ez alapigéjét vésetik: „*Légy hív mindhalálig! — Tengerentúlra szakadt testvéreinknek. A szatmári református gyülekezet*”

Református emlékünnepelel Élesden. Az élesdi református ifjúsági egyesület közreműködésével szépen sikerült reformációi emlékünnepelet tartott vasárnap délután a templomban. A gyülekezet a 37. dicséret 1—2. versét énekelve, Veress S. segédlelkész úr mondott alkalmi imát, melyre a „Te benned bízunk eleitől fogva” kezdetű zsoltárt énekeltek. Ezt követte *Dávid Gyula* református lelkész történelmi visszaemlékezésben gazdag, könnyekig megható ünnepi beszéde, mely hitükben s hazaszeretében erősített mindeneket. A beszédre az ifjúsági egyület énekkara az „Erős várunk nekünk az Isten” kezdetű éneket adta elő. Majd a „*Reformáció emlékezte*” című verset szavalta *Kulcsár Elvira* k. a. A reformációi hálaének volt ezután a karének. A „Reformáción való hála” c. alatt mondott szép verset lelkészlől: *Dávid Mihály*. A 70-ik dicséret 7—8. versének éneklésével zárta be a gyülekezet a szép ünnepélyt. A perselybe a közalapra és az ifjúsági egyület javára adakoztak.

Katholikus paphól evangélikus lelkész. Eperjesről írják: Sok viszontagságon ment keresztül *Arany Nándor* volt csanádegyházmegyei lelkész, aki annak idején székesegyházi karnagynak volt kiszemelve. *Arany Nándor* később több egyházmegyében fordult meg, majd katonai lelkésznek készült, ami ugylátszik nem sikerült a lelkésznek. Most *Arany Nándor* jelentkezett az eperjesi evangélikus teológiai akadémián rendkívüli hallgatóként való felvételre. Miután igazolta, hogy áttért az evangélikus vallásra, kérelmét *Geduly Henrik* püspök teljesítette.

Nagy hagyatékhöz jutott az eperjesi evang. kollégium. *Éles Henrik* volt orsz. képviselő 78 éves korában okt. 23-án elhunván, végrendeletében a többek között a következő hagyományokkal emlékezett meg az ő egyházáról. A pesti evang. magyar egyháznak hagyott 50 drb. Belvárosi Takarékpénztári részvényt, ugyanazon egyháznak árvák gondozására 25 drb. részvényt, általános örökösévé pedig az eperjesi kollégiumot tette, amelynek ily módon mintegy 300,000 korona értékű vagyron jut. A nagy alapító temetésén, az eperjesi kollégium nevében *Draskóczy Lajos* e. i. rektor is megjelent és a sírnál elbúcsúztatta a halottat, a temetést pedig a pesti magyar egyház nevében *Raffay Sándor* deáktéri lelkész végezte. A tiszai ev. egyházkerület püspöke *Geduly Henrik* épen Eperjesen időzött, midőn tudomására jutott a nagy hagyomány, mely azt bizonyítja, hogy az evangélikusok első iskolája még mindig az eperjesi.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

A „Vasárnapi Ujság” november 10-iki számának pompás képei felölelik a hét összes nevezetesebb aktuálisait: a balkáni háborút, a Mücsarnok kiállítását, Hubay Jenő jubileumát, a háboruba induló magyar vörös-keresztes hölgyeket, a budapesti hajózható csatornát, Liantey francia tábornok akadémikussága stb. Szépirodalmi olvasmányok: Szende-Dárday „Oiga regénye”, Telekes Béla és Ambrus Balázs versei, Szébenyi József novellája, Barrie angol regénye. Egyéb közlemények: a budapesti református theologiai akadémia új épülete, az orosz trónörökös arcképe s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre öt korona, a „Világkrónika”-val együtt hat korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám). Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap”, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

Dr. Benedek János orsz. gyűlési képviselőt nagy kitüntetés érte. A budapesti ügyvédi kamara ugyanis titkárává választotta a hét folyamán megejtett szavazások eredménye alapján. A titkári állás nemcsak elismerést nyújt a megválasztottnak, de tisztességes díjazást is, melyért dr. Benedek János bizonyosan meg fog szolgálni, mert hisz ő nem szokott huzódogni a munkától, ha arra tér es alkalom kínálkozik.

Épülnek a magyar egyházak. Orgona avatás volt az anti egyházban október 21-én. Diszes orgona épült templomukban, mely a hívek egyházszeretetének és érdemes lelkészök buzgóságának nemes eredménye. (U. E.)

Pályázat.

A zsarolyáni (u. p. Nagyszekeres) református orgonista kántortanítói állásra segédtanítót keresek. Fizetése havi 70 korona és bútorozott szoba. Kötelessége I—V. osztályú iskola vezetése, kántori teendők végzése. Pályázhatnak református tanítók és tanítónők. Pályázati kérvények november 10-ig adandók be.

Zsarolyán, 1912 október 28.

Lányi Elemér,
ref. lelkész.

MANDEL LIPÓT DEBRECZEN.

THE VERA

American Shoe

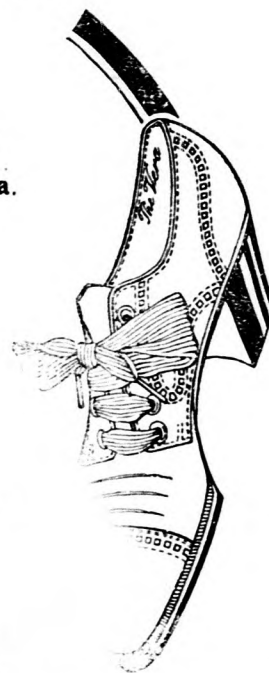
Kérje
képes ár-
jegyzékem.

Elsőrendű
cipők raktára.

Bevésett
szabott árak.

Nagy választék.

Helyi
és vidéki
Telefon
352.

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U.S.A.

Debreczen az. kir. város könyvtarvadás-vállalata.